

УДК 658:65.018:65.012.8

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

О.І. ЛАБУРЦЕВА

Київський національний університет технологій та дизайну

У роботі визначено зв'язок процесу управління ризиком на підприємстві та забезпечення його економічної безпеки. Розглянуто процес управління ризиком як одну із умов забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання

В умовах активної інтеграції України до загальноєвропейських і світових структур входження на вітчизняний ринок іноземних підприємств загострює конкурентну боротьбу і підвищує актуальність проблеми забезпечення українськими суб'єктами господарювання власної економічної безпеки.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є процес управління ризиком при здійсненні підприємством господарської діяльності; ефективність цього процесу дозволяє забезпечити належний стан економічної безпеки підприємства.

Постановка завдання

Управління підприємством є складним процесом, пов'язаним із розробкою і прийняттям рішень, результат реалізації яких визначає загальну ефективність діяльності суб'єкту господарювання на ринку. Це обумовлює необхідність врахування умов зовнішнього середовища, що являють собою сукупність факторів впливу на діяльність підприємства, та, як наслідок, на рівень його економічної безпеки. Вони можуть бути як сприятливими, так і несприятливими для суб'єкта ринку. Негативний вплив несприятливих факторів може призводити до дестабілізації становища підприємства, зниження рівня його економічної безпеки та виникнення кризи діяльності. Слід зазначити, що заздалегідь врахувати в процесі прийняття рішень імовірні прояви всіх без виключення несприятливих факторів практично неможливо, що призводить до виникнення ризику та може послабити економічну безпеку суб'єкта господарювання.

Питанням забезпечення економічної безпеки підприємства присвячено праці багатьох вітчизняних та іноземних науковців, серед яких: О. Ареф'єва, М. Бендіков, С. Глущенко, В. Забродський, С. Ілляшенко, Н. Капустін, Д. Ковальов, І. Криськова, Т. Кузенко, Є. Олійников, І. Плетнікова, С. Покропивний, А. Соловійов, Т. Сухорукова, В. Шличковта ін. Але на даному етапі розв'язання проблеми загальновизнане бачення напрямів забезпечення економічної безпеки ще не сформувалося, насамперед щодо ролі серед цих напрямів процесу управління ризиками.

Результати та їх обговорення

Сутність поняття «економічна безпека» різними науковцями розглядається індивідуально. Так, А. Соловійов [1] визначає її як стан підприємства, який забезпечує йому здатність протидіяти несприятливим зовнішнім впливам.

С. Покропивний [2] визначає її як стан корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім та зовнішнім

негативним впливам.

С. Ілляшенко характеризує економічну безпеку як стан ефективного використання ресурсів та існуючих ринкових можливостей підприємства, що дають можливість господарюючим суб'єктам запобігати внутрішнім та зовнішнім загрозам, забезпечувати тривале виживання та стабільний розвиток на ринку відповідно до обраної місії[3].

Єдність бачення науковцями сутності економічної безпеки підприємства полягає у баченні її, в першу чергу, як стану суб'єкту ринку, що визначається його спроможністю протидіяти загрозам діяльності. Вони являють собою фактори, що здатні порушити стан системи, якою є підприємство.

В загальному розумінні ризик є можливістю настання в процесі реалізації прийнятих рішень несприятливих для суб'єкта господарювання наслідків [4]. В контексті забезпечення економічної безпеки це, в першу чергу, можливість реалізації тих несприятливих факторів, які є загрозами для діяльності підприємства.

Управління ризиками на підприємстві є процесом, що ґрунтується на передбаченні реалізації ризику, визначенні ймовірних масштабів його прояву, а також формуванні та подальшому впровадженні комплексу заходів, спрямованих на попередження або мінімізацію втрат, пов'язаних із їх реалізацією [5]. Оскільки ризик є можливістю прояву загрози, управління ризиками можна вважати одним із інструментів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Процес управління ризиками є послідовністю дій, що складається з певних етапів. З урахуванням рекомендацій [6] можна виокремити ці етапи в контексті забезпечення економічної безпеки (рис. 1).

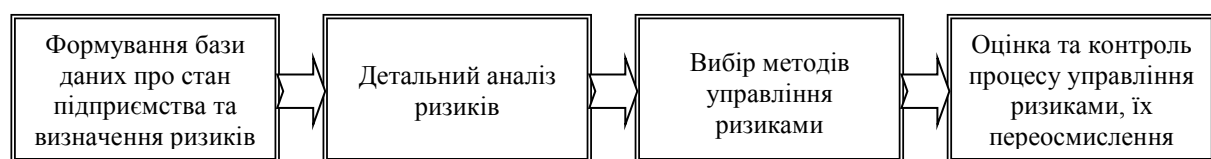

Рис. 1. Етапи процесу управління ризиками в контексті забезпечення економічної безпеки

Детальніше розглянемо зміст кожного з зазначених етапів.

Етап 1. Формування бази даних про стан підприємства та визначення ризиків.

Сформована інформаційна база даних має містити вичерпну інформацію про стан суб'єкта господарювання, що дозволить досліднику виявити основні джерела походження ризику, якими є очевидні та потенційні загрози діяльності підприємства.

Етап 2. Детальний аналіз ризиків.

Цей етап присвячується дослідженню існуючих ризиків та визначенню можливості їх реалізації в процесі підприємницької діяльності суб'єкту ринку, що сприятиме зниженню його економічної безпеки. Існує багато методів оцінки ризиків, до яких належать [5]: метод експертних оцінок; статистичний метод; аналітичний метод; метод «дерева рішень»; метод аналогій; рейтинговий метод тощо.

Двома найважливішими характеристиками, що використовуються для кількісної оцінки ризику, виступають величина можливих втрат в разі настання небажаної події та імовірність настання такої події. Перемноживши величину втрат на імовірність настання небажаної події, отримуємо математичне сподівання втрат; доцільно при розгляді впорядковувати ризики за зменшенням цієї величини.

Етап 3. Вибір методів управління ризиками.

Методи управління ризиками зазвичай поділяють на дві групи: профілактика та страхування.

Заходами профілактики виступають: відмова від ризику; мінімізація ризику, тобто зменшення розміру або імовірності можливих втрат; диверсифікація; лімітування; трансферт, або передача ризику іншим особам або організаціям. В свою чергу страхування ризиків може бути внутрішнім (за рахунок встановлення штрафних санкцій, вибору обґрунтованої «премії за ризик», формування спеціальних страхових фондів) та зовнішнім (за допомогою страхових компаній). Варто зазначити, що метод впливу на ризик підбирають з урахуванням ступеня його небезпеки: ризики з незначними сподіваними втратами доцільно просто приймати, а з середніми – використовувати заходи профілактики або страхування. Найбільш небезпечних ризиків найкраще взагалі уникати, якщо це можливо [7]. Основна мета реалізації заходів з управління ризиками – знизити рівень впливу прояву загрозливого для підприємства фактора.

Етап 4. Оцінка та контроль процесу управління ризиками, їх переосмислення.

Ключовим аспектом даного етапу є дослідження доцільності сформованих та реалізованих керівництвом підприємства заходів, спрямованих на зниження рівня прояву ризиків.

Процес забезпечення економічною безпекою ґрунтується на формуванні комплексної програми управління ризиком, що є документом, який відображає процес розробки або корегування визначених процедур управління ризиком суб'єкту господарювання [5]. Вона має включати інформацію про можливі втрати та вірогідність їх настання, дані щодо механізму зниження ризику, очікувану ефективність визначених заходів, практичну можливість їх реалізації протягом встановлених часових меж.

Висновки

Важливим аспектом забезпечення економічної безпеки є управління ризиком на підприємстві, що являє собою складний процес. Його основою є зважене визначення джерел тих видів ризику, які у разі реалізації призводять до виникнення загроз стабільному й ефективному розвитку суб'єкта господарювання. Цей процес передбачає реалізацію чотирьох основних етапів, що виконуються у встановленій послідовності. Перспективи подальших досліджень мають полягати у визначенні найбільш актуальних ризиків для швейних підприємств та обґрунтованому виборі методів їх зниження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соловьёв А. И. Экономическая безопасность хозяйствующего субъекта / Соловьёв А. И./ Конфидент. – №3. – 2002. – с. 46–50.
2. Економіка підприємства : Підручник / За заг. ред. д-ра С.Ф. Покропивного. екон. наук. – К. : КНЕУ, 2003. – 608 с.
3. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємства / Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004.
4. Уткин Э. А. Управление рисками предприятия: Учебно-практическое пособие // Уткин Э. А., Фролов Д. А. – М.: ТЕИС, 2003. – 247 с.
5. Лук'янова В.В., Головач Т.В. Економічний ризик: Навч. посіб. – К.: Академ-видав, 2007. – 464 с. (Альма-матер).
6. Хохлов Н.В. Управление риском: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА. –2001.–239с.
7. Тэпман Л.Н. Риски в экономике: Учеб. пособие для вузов / Под ред. проф. В.А. Швандара. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, –2002. – 380 с.